

1.

Chcel som byť

Za sivou bytovkou číslo tridsaťdeväť bolo pole a na ňom zabudnutá jama. A z tej jamy vytrčali uši, ktoré načúvali okolitému svetu. „Počuješ to?“ spýtal sa ma Marek.

„Počujem,“ zadržoval som dych a obohacoval som si detstvo dospeláckymi výrazmi, ktoré sa z bytovky dostali až k nám do jamy.

„Oci, aj moja mama je pizda?“ spýtal som sa ocina pri večeri.

Mal som tri mesiace do začiatku školskej dochádzky a za *pizdu* som si vyslúžil výprask, ktorý ma zabolí aj dnes, keď si naň spomeniem. No nerobil som si z toho veľkú hlavu. Stačilo mi vedieť, že mama nie je pizda, a uboleným zadkom som sa netrápil. A v jame ma netrápilo kopec iných vecí. Napríklad, že na ulici sa ľudia nenávidia, bozkávajú alebo sa bez pozdravu míňajú a snívajú.

Ja som sníval o tom, že chcem byť ako Marek.

Pozeral večerníček o poschodie vyššie a od druhého ročníka ho delili tri mesiace. Marek bol môj idol. Lebo mal zo všetkého viac ako ja. Viac hračiek, sladkostí aj výpraskov. Ja som mal detskú obezitu a závisť, ktorou som ničil rodičov porovnávaním a plačlivým vyčkávaním na odpoveď, prečo to a to nemôžem mať aj ja. Odpovedali mi *lebo* a poslali ma spať.

Spánok som neznášal.

Bál som sa tmy a hračiek, ktoré v noci stratili hravosť a pred ktorými som sa skrýval pod paplónom prosíkjúc Boha, aby mi priniesol brata. Najlepšie staršieho.

„Čo si? Boh deti nenosí. Ani bocian,“ posmieval sa mi Marek v jame.

„Aký bocian?“ sedel som na aktovke a dojedal som zvyšok z jeho desiatej.

„Jóóó, si ešte malý. Deti sa robia takto,“ z tašky s prezuvkami vybral časopis so zakázanými obrázkami. „Toto som našiel u tatka v kamióne. A pozri sem, aj moja mama má také chlpy. Aj tu, aj tu.“ Sledoval som jeho prst, ktorý na obrázku nahej ženy schádzal od podpazušia do lona.

Marek mal zas viac. Mamu, ktorá mala chlpy ako teta na obrázku, a otca, šoféra kamiónu, ktorý k nám raz prišiel do jamy a rozprával nám, že chlap má piť, biť a zarobiť. Nemal som ho rád, lebo ma nenazýval menom, ale tuleňom a o mojom ocinovi mi prezradil, že je na hovno chlap. Lebo nepije, nebije sa a nezarobí. Povedal som mu, že s ocinom chodím na huby, na burzy so zvieratami, že ma už naučil rátať čísla a že ma zbil iba raz, keď som sa pýtal, či je mama pizda ako Markova mama. Markov otec sa už potom nasmial. Povedal mi, že som sprostý a tučný a môj otec je jedno veľké neslušné slovo. Ale ani rozdielnosť našich otcov nás s Markom nerozdelila.

Cez zimné mesiace sme chodievali čistiť jamu od snehu a v prestávkach sme opretí o lopaty pozorovali, čo sa deje za oranžovými záclonami. Ženský hlas plakal a po chvíli mužský hlas ručal ako jeleň v hore. Marek mi povedal, že takto sa robia deti, a ja som mu povedal, že to musí veľmi bolieť a že ja teda radšej deti robiť nebudem.

„Každý musí robiť deti. Lebo z detí vyrastú dospelí a ak by nebolo dospelých, nebolo by detí, z ktorých by vyrástli iní dospelí a zemeľka by vybuchla,“ poučal ma Marek.

Nehádal som sa s ním, lebo som si nevedel predstaviť, že zemeľka môže vybuchnúť, ak sa prestanú rodiť deti, a odhadzoval som sneh bez ďalších otázok.

—*—

„Pozeral si včera *Vlk a zajac*? Aha, čo mám!“

Marek držal v ruke cigarety a rozpovedal mi o epizóde, v ktorej chcel vlk cigaretami vydymiť zajaca z telefónnej budy.

Boli jarné prázdniny a my sme sa v jame hrali na vlka. Dal som si pár šlukov a vyskočil z jamy ako zajac vyvracať sa do poľa. Pole sa točilo okolo mňa a ja som si doň potreboval ľahnúť. Ono však neprestávalo s točením a ja som sa povracal aj druhýkrát ako na kolotoči. Marek prišiel ku mne a priateľsky ma treskol po chrbte so slovami: *To je dobré*.

Keď sa všetko okolo mňa konečne prestalo točiť, skočili sme do jamy a zložili v nej prísahu. Od prvej cigarety sa stala naším bunkrom, autonómnym územím, do ktorého nik iný nevkročí bez povolenia. Jama stála za prísahu. Bola miestom, kde som bol o desať rokov starší. Bola hradom, v ktorom sme strážili lascivný časopis ako poklad. Bola laboratórium, v ktorom sme testovali, ako s nami zatočí nikotín. A alkohol.

Marek mi povedal, že je to voda chlapov, ktorú pijú, keď oslavujú alebo chcú mať pokoj od ženských.

Držal som v ruke vysvedčenie s veľkou dvojkou cez všetky predmety a na dva mesiace som mal pokoj od nepríjemnej súdružky učiteľky. Splnil som dôvody pre vodu chlapov. Vypil som prvý glg, zapálil som si Spartu a ovracal som vysvedčenie.

„Nič si z toho nerob. Mój tata hovorí, že škola ťa nič nenaučí a na to, aby si šoféroval kamión, potrebuješ len šoférske papiere,“ utešoval ma Marek. „Zoženiem si také, keď budem veľký, a potom pôjdem do Rumunska, Bulharska, Juhoslávie, ako chodí môj tata.“

„Môj ocino robí na traktore. Minule ma zobral a ukazoval mi, ako sa z vlečky vysypáva odpad.“

„Do takého kamióna sa zmestí desať traktorov aj s vlečkami,“ mávol Marek bez záujmu o kresbu vyklápajúcej sa vlečky na druhej strane prospechového papiera.

„Nezmestí!“

„Zmestí a môj tato má takýto prívies za kabínou,“ rozpažoval ruky Marek až sa dvíhal na špičky, ani čoby chcel prívies objať.

„Nemá!“

„Má!“

„Nemá!“ vrieskal som so slzami v očiach od nervozity.

„Také veľké auto má. To, na čom chodí tvoj tato, je kraksňa.“

„Nie je. Traktor má vzadu dve veľké kolesá,“ rukami som kreslil oblúky do vzduchu.

Slzy a oblúky vo vzduchu však nezabrali a neprebili kamiónového hrdinu. Otcovské idoly nás pohltili. Strhali z nás králičiu kožu a odeli nás do revu levov, ktoré sa do seba pustili s vytasenými päšťami. Po bitke zostali roztrhnuté košele, pošliapané cigarety, vyliata ploskačka a nepriateľstvo.

Chodil som do jamy a márne som naňho čakal. Dodržal som pravidlá a cudzie deti som tam nevodil. A predsa niekto prišiel bez povolenia. Strach. Z opustenia. Zo zrady. Z toho, že Marek učí iné deti fajčiť, piť a prezerá si s nimi nahých ľudí na fotkách, a potom im vysvetľuje, že súrodencov nenosí Boh ani bocian.

„Marek sa už so mnou nekamaráti,“ priznal som sa mame po týždni beznádejného vyčkávania v jame a prisunul som si k sebe druhý tanier s krupicovou kašou. Mama ma uistovala, že hnev skoro pominie a o týždeň budeme opäť najlepší kamaráti.

„Až o týždeň? Veď to je sedem dní!“

Mamin odhad sa nepotvrdil. Marek prišiel ešte v tú noc. Snažil som sa zaspať v izbe plnej hračkárskych príšer, keď zabúchal na

vchodové dvere a povedal mame, že ju jeho mama prosí, aby ho u nás nechala prespať. Počul som mamu, ako hovorí otcovi, aby sa tam hore šiel pozrieť, a spýtala sa Marka, či je hladný. Vyliezol som z postele a pridol som sa k neskorej večeri. Pchal som do seba mastný chlieb s paprikou a so záujmom počúval Marka, ako ostatný týždeň býval u starých rodičov a myslel aj na mňa a našu prísahu z jamy. Povedal som mu, že som ju strážil, aby nám ju neobsadili iní chalani z ulice, a on ma pochválil. Nepovedal som mu o strachu, ktorý ma v jame ničil, veď on mi tiež nepovedal, že odchádza do Serede k starým rodičom.

Otec sa vrátil z Markovho bytu a mame povedal, aby išla do kúpeľne a zatvorila za sebou dvere. Zostal s nami v kuchyni, kým sme dojedli, a potešil nás tým, že si nemusíme umývať zuby. Zatvoril sa s nami v detskej izbe a čítal nám o vesmíre z hrubej encyklopédie, v ktorej som nemal povolené listovať bez jeho dozoru. Zaspal som skôr, ako sa dostal k Plutu, a prebral som sa neskoro v noci, keď ma Marek v spánku skopal z postele.

„Čo to robíš?“ zobudil som ho.

„Spím. Prečo ma budíš?“

„Kopal si do mňa a vytlačil si ma z postele.“

„Nemáš ešte jednu posteľ?“

„Nemám, ale môžeme sa striedať. Chvíľu budeš spať na posteli ty a potom sa vymeníme.“

„Mne sa už nechce spať. Ani u starých rodičov som nespal. Poď k oknu.“

Hrubé látkové rolety sa stočili okolo tyče nad oknom a pred nami v tme pod hviezdami odpočívalo pole a za ním ulice a domy.

„Pozri sa hore. Je to krajšie ako v tej knihe, čo nám ukazoval tvoj tato,“ šepkal Marek, aby náhodou nenahneval ticho nočnej detskej izby. „K tým hviezdám leteli Rusi aj Američania. Hovoril mi to tato a aj tvoj tato mi to potvrdil, ale to si už spal.“

„A čím tam išli? Lietadlom?“ vykrúcal som hlavu pred zatvoreným oknom.

„Raketami. To sú také velikánske vesmírne lietadlá. Tie by sa môjmu tatovi nezmestili do kamióna.“

„Musia byť veľmi veľké, keď sa nezmestia do kamióna,“ povedal som očarene a pomaly otváral okno v nádeji, že možno Rusi alebo Američania práve posielajú raketu k hviezdám a my ju začujeme.

„Pôjdeme tam spolu. Na Mesiac a ďalej. Na iné planéty, aké máte v tej veľkej knihe. Musíme narásť a potom môžeme ísť,“ zasníval sa Marek.

„Ja nemôžem. Súdružke som pred prázdninami povedal, že budem murárom. Keby si mi to povedal skôr, išiel by som s tebou.“

„Nevadí. Budeš ma tu čakať a ja ti odtiaľ niečo prinesiem.“

Júlová noc skrývala pod hviezdami nielen našu jamu, domy a ulice dediny, ale aj tajomstvá a nepríjemné hry dospelých, ktoré boli od nás vzdialenejšie ako Zem od Pluta.

Chápali sme to, čo sme sa naučili, nechápali sme veci, ktoré sa odohrávali na druhej strane dvier.

V ten večer u nás prespala Markova mama dobitá až do krvi. Do konca prázdnin sa rozišla s Markovým otcom, odsťahovala sa a zobrať so sebou Marka a všetky moje ilúzie, ktoré mi dnes pripadajú smiešne, ale vtedy by som pre ne dokázal zabíjať.

Ak by som to vedel.

2.

Nekričím, mutujem

Skôr ako sa ľuďom podarilo vycengať si kľúčmi a zamatovým bojom demokraciu, presťahovali sme sa z okraja dediny do jej nehybného centra.

Mama sa tešila z novej kuchynskej linky a plynového sporáka a ja som si predstavoval, koľko koláčov taká plynová rúra môže napiecť. Prejedal som sa, lebo na začiatku druhého roka mučivej školopovinnosti bolo jedlo mojím najlepším kamarátom a nová súdružka učiteľka najhorším nepriateľom. Bola v dôchodkovom veku a v septembri 1989 ešte milovala komunizmus, Lenina, Chruščova, Biľaka a najmä Stalina. Ukazovala nám fotky veľkého vodcu a učila nás azbuku a ruské pesničky. Mňa z ruského spevokolu vynechala. Nemal som hudobný sluch a nebol som dostatočne zapálený pre *Oh, da ti vzajdi a Pieseň šťastných detí*. Bol som iba drzý a zrelý kandidát do osobitnej školy v Partizánskom.

„Prečo neposlúchaš v škole?“ pýtala sa ma mama, keď čítala napomenutia v žiackej knižke, ktorých bolo ako vojakov červenej armády.

„Lebo neviem spievať,“ odpovedal som mame a čakal som, čo povie stará mama, ktorá bývala s nami v novom byte a v školských záležitostiach bola na mojej strane.

„A ty nevidíš, že to ona robí naprieky?“ bránila ma stará mama. „Ako keby si nevedela, čo je zač.“